

WYTYCZNE IFLA DLA BIBLIOTEK OBSŁUGUJĄCYCH NIEMOWLĘTA I MAŁE DZIECI (DO 3 LAT)

Wskazówki powstały w wyniku współpracy (2006-2007) wszystkich sekcji IFLA – **III Grupy – Biblioteczne usługi dla szerokiej publiczności**, koordynatorem pracy była Sekcja Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży IFLA.

Grupa III obejmuje następujące sekcje:

Biblioteki Publiczne

Biblioteki obsługujące publiczność o specjalnych potrzebach

Biblioteki dla dzieci i Młodzieży

Biblioteki szkolne i Centra Informacji

Biblioteki dla Niewidomych

Biblioteki dla Populacji Wielokulturowych

Biblioteki Dużych Miast

Specjalne podziękowania dla **Kathy East**, Wood County District Public Library, Bowling Green, Ohio, USA i dla **Ivanki Stricevic**, z Miejskiej Biblioteki Publicznej, Biblioteki Medvescak w Zagrzebiu, Chorwacja za ich pracę nad opracowaniem i opublikowaniem tych wskazówek.

SPIS TREŚCI

Część pierwsza

1. Wstęp
2. Cele Wskazówek
3. Odbiory

Część druga

1. Misja bibliotek dla dzieci
2. Potrzeby rodzin z dziećmi poniżej 3 roku życia
3. Grupa docelowa
4. Cele bibliotecznej obsługi niemowląt i małych dzieci
5. Usługi
6. Zbiory i kryteria selekcji
7. Lokal
8. Współpraca
9. Reklama
10. Personel
11. Zarządzanie i rozwój
12. Finanse

Część trzecia

1. Sposoby oceny
- Część czwarta
1. Przykłady praktyczne

CZĘŚĆ PIERWSZA

Te Wskazówki przeznaczone są dla bibliotek oferujących usługi dla niemowląt (od momentu urodzin do 12 miesięcy) i najmłodszych dzieci (do 3 roku życia), ich rodzin oraz instytucji i organizacji proponujących zajęcia dla dzieci w tym wieku.

Wstęp (Wprowadzenie)

Międzynarodowa Konwencja Praw Dziecka (1989) podkreśla prawa każdego dziecka do rozwoju wszystkich jego możliwości, prawo do wolnego i bezpłatnego dostępu do informacji, dokumentów i programów w warunkach równych dla wszystkich, bez względu na wiek, rasę, płeć, język, religię, pochodzenie narodowe i kulturalne, warunki socjalne oraz indywidualne umiejętności i możliwości jednostki.

Istnienie w bibliotekach usług przeznaczonych dla niemowląt i małych dzieci jest sprawą podstawową (o fundamentalnym znaczeniu). Badania naukowe nad rozwojem mózgu wskazują na bezdyskusyjny wpływ mówienia, czytania i śpiewania małym dzieciom na rozwój języka. Środowisko dziecka ma znaczący wpływ na rozwój jego przyszłych umiejętności językowych, lekturowych. Środowisko stymulujące rozwój języka potrzebuje równocześnie książek i innych materiałów. Na całym świecie, rodziny potrzebują dostępu do źródeł jakimi dysponują ich biblioteki. Wczesne wprowadzenie dziecka do biblioteki wpływa na jej sposób działania, miejsce, możliwość zorganizowania przestrzeni, w której można uzyskać informacje o źródłach elektronicznych i nowych technologiach dostępnych w bibliotece. Dla dzieci o specjalnych potrzebach np. dzieci dwujęzycznych, itp. możliwość wczesnego dostępu do usług bibliotecznych jest jeszcze ważniejsza, gdyż przygotowuje do przyszłej edukacji szkolnej.

Cel Wskazówek

Celem tych Wskazówek jest pomoc bibliotekarzom z bibliotek publicznych w różnych krajach wprowadzić w placówkach wysokiej jakości usługi dla dzieci. Mają one pomóc bibliotekarzom już pracującym i tym dopiero rozpoczynającym pracę, którzy są odpowiedzialni za przyjmowanie rodzin z niemowlakami i małymi dziećmi. Przygotowując te wskazówki dla najmłodszych użytkowników pamiętaliśmy o afrykańskim przysłowiu, „potrzebna jest cała wioska, żeby wychować jedno dziecko”.

Odbiorcy

Wskazówki są adresowane do bibliotekarzy już pracujących, do dyrektorów i zarządzających bibliotekami, a także do studentów i wykładowców bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

CZĘŚĆ DRUGA

Misja bibliotek dla dzieci

Oferując bogatą gamę materiałów i działań, biblioteki publiczne stwarzają dzieciom możliwość doświadczenia radości czytania, zdobywania wiedzy i rozwijania wyobraźni. Dzieci i rodziców trzeba nauczyć, jak robić najlepszy użytek z biblioteki oraz jak kształtować umiejętność posługiwania się mediami drukowanymi i elektronicznymi. (...)

Dzieci od najmłodszych lat należy zachęcać do korzystania z biblioteki – wówczas jest bardziej prawdopodobne, że i w przyszłości pozostaną jej użytkownikami. (Wtyczne dla bibliotek publicznych IFLA/UNESCO, 2001).

Proponując wybór dokumentów i różnych zajęć, biblioteki publiczne pozwalają niemowlętom, najmłodszym dzieciom i ich opiekunom znaleźć miejsce przyjazne, z przeznaczonymi dla nich zbiorami, gdzie mogą odkryć radość z wycieczek, piosenek, książek zabawek odpowiednich do ich wieku. Bycie użytkownikiem biblioteki to pierwsze doświadczenie społeczne, które wyzwala ciekawość i wyobraźnię. Szczególny związek, jaki się tworzy dzięki zabawkom edukacyjnym, puzzlom, książkom zabawkom wpływa na późniejszy, uprzywilejowany stosunek dziecka do książki. Miejsce bogate w książki jest kamieniem węgielnym w późniejszej nauce czytania i jeszcze później pisania. Poza tym wczesne pozytywne doświadczenie pozostawia na dalsze życie zainteresowanie czytaniem i jego nauką.

Rozpoznanie potrzeb rodzin z dziećmi do 3 lat

W kontekście wychowania rodzinnego i edukacji permanentnej pozwolenie, umożliwienie bezpłatnego i bez ograniczeń korzystania przez najmłodszych z usług bibliotek publicznych to realizacja ich podstawowych praw i położenie fundamentu pod przyszłą naukę czytania, pisania i liczenia.

Wszystkie dzieci powinny mieć zapewniony dostęp do bibliotek. Jest więc sprawą niezbędną aby biblioteki publiczne oferowały dokumenty i usługi dostępne dla wszystkich po rozpoznaniu potrzeb każdego dziecka, niezależnie od jego niepełnosprawności. Celem jest umożliwienie ich pełnej integracji tak w bibliotece razem z innymi użytkownikami, jak i w społeczeństwie.

Rodziny dwujęzyczne potrzebują materiałów wielojęzycznych oraz dokumentów w ich językach rodzimych w celu podtrzymania więzi z/między dziećmi, opiekunami i czytaniem.

Szczególna uwaga powinna być poświęcona potrzebom dzieci z rejonów wiejskich i z tych, gdzie nie ma żadnych bibliotek. Można wówczas wykorzystać bibliobusy i poszukać innych miejsc na prowadzenie zajęć z dziećmi.

Szczególne potrzeby mogą mieć dzieci i ich rodziny mieszkające w miastach. Znaczna część mieszkańców dużych miast jest dotknięta m.in. biedą czy analfabetyzmem. Dotarcie do małych dzieci z tych grup jest ważnym zadaniem dla bibliotek. Ale rozwój usług bibliotecznych dla najmłodszych nie powinien obejmować tylko dzieci z grup biedy. Należy brać też pod uwagę stres wynikający z życia w wielkim mieście: wielu rodziców jest pochłoniętych pracą, szybkością życia, wiele dzieci wychowuje się bez tradycyjnie pojmowanej rodziny, wiele czuje się wyobcowanych.

Adresaci Wskazówek

Dzieci do trzech lat potrzebują pomocy rodziców i opiekunów w dotarciu do biblioteki i w korzystaniu z książek, nowych technologii i innych usług bibliotek. To powoduje, że biblioteki muszą pracować również z dorosłymi i wskazywać im na znaczenie książek, czytania, korzystania z multimediiów i bibliotek w rozwoju małych dzieci.

Adresatami Wskazówek dotyczących usług bibliotecznych dla najmłodszych są:

- niemowlęta i małe dzieci (do 3 roku życia)

- rodzice i inni członkowie rodziny
- prawni opiekunowie
- opiekunowie – np. personel żłobków
- nauczyciele
- pracownicy służby zdrowia
- inni dorośli pracujący z dziećmi, książkami i mediami.

Cele usług bibliotecznych dla najmłodszych (do 3 roku życia)

- realizacja prawa każdego malucha do korzystania w swoim otoczeniu z zabawek, książek, multimediiów, innych dokumentów, źródeł informacji, przeznaczonych dla nich samych, ich rodziców, innych członków rodzin, opiekunów i innych dorosłych zajmujących się małymi dziećmi;
- stworzenie przestrzeni bogatej w książki (źródła drukowane) w celu rozwijania przyjemności czytania i korzystania z książek;
- umożliwienie bardzo wczesnego dostępu do multimediiów i źródeł elektronicznych;
- proponowanie źródeł popularnonaukowych pozwalających odkrywać inne kultury;
- zachęcanie do rozwoju języka u maluchów;
- rozwój zdolności językowych i dwujęzycznych, szczególnie w mniejszościach etnicznych i językowych;
- informowanie rodziców o istocie czytania i czytania na głos w nauce języka i w czytaniu, szczególnie wśród mniejszości językowych i etnicznych;
- pokazywanie i uczenie rodziców i opiekunów jak używać książek i innych dokumentów, jak głośno czytać, informowanie dorosłych o różnych etapach rozwoju dziecka i przygotowaniu do czytania;
- pokazywanie i uczenie rodziców i innych dorosłych jakimi materiałami dysponuje biblioteka publiczna i jak wyszukiwać potrzebne dokumenty;
- „wprowadzanie w historię” – ułatwianie kontaktu dzieci i dorosłych z innymi rodzinami i kulturami;
- wypracowanie przyjemności czytania poprzez atrakcyjne i przyciągające wizyty w bibliotece;
- stała obrona i wyjaśnianie tych celów rodzicom i innym dorosłym;
- proponowanie dzieciom i ich opiekunom miejsca sprzyjającego spotkaniom, dzieleniu się i socjalizacji (umiejętności współżycia w grupie);
- oferowanie dzieciom i dorosłym cieplej, przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni.

Usługi

Usługi biblioteczne dla dzieci powinny być traktowane tak samo jak te przeznaczone dla dorosłych. Biblioteki dla dzieci zaspokajają potrzeby poznawcze, zmysłowe i literackie najmłodszych dzieci.

Mówienie, słuchanie, czytanie wymaga wprowadzenia i następnie wzmacniania od początku rozwoju dziecka. Muzyka, przestrzeń do zabawy (oczywiście w granicach rozsądku), przestrzeń do podejmowania działań teatralnych znajdują swoje miejsce w bibliotece. Powinna ona także proponować dorosłym miejsce wprowadzające w ekonomię domową, w nauki społeczne i podstawy nauk technicznych, jak również możliwość nauki i działania.

Wylizanki, kołysanki i piosenki, książki z obrazkami i bajkami a także równoległe proste gry komputerowe dostosowane do wieku dzieci, książki do manipulacji są doskonałymi środkami wspomagającymi rozwój języka u małych dzieci.

Jednocześnie obok narzędzi do nauki liczenia i czytania niezbędny jest kontakt z nowymi technologiami (ITC), ponieważ rozwija u dzieci umiejętność uczenia się i przygotowuje je do późniejszego podjęcia życia osobistego i zawodowego.

Zajęcia dla dorosłych opiekunów małych dzieci powinny być prowadzone jako część edukacji rodzinnej.

Dla wielu ludzi biblioteka publiczna nie jest pierwszym miejscem, do którego chcą przychodzić. Aby jednak wszyscy mieli do niej dostęp, biblioteka powinna być blisko życia członków danej społeczności. Poczekalnie w przychodniach zdrowia, u dentysty, w szpitalach, organizacjach rodzinnych i społecznych, żłobki są to doskonałe miejsca żeby dotrzeć do osób nie będących użytkownikami biblioteki pozostawiając w tych miejscach niewielkie kolekcje książek z obrazkami. Współpraca z tymi miejscami jest niezbędna, gdyż w wielu krajach prawie wszyscy rodzice korzystają regularnie z przychodni zdrowia troszcząc się o rozwój fizyczny, psychiczny ich dzieci. Pierwsze lata w rozwoju dziecka są najważniejsze także w rozwoju języka, tak więc personel bibliotek powinien współpracować w tym zakresie z odpowiednimi służbami.

W tym samym celu (chodzi o rozwój języka), niezwykle ważne jest proponowanie seansów bajek i głośnego czytania poza biblioteką. Parki, poczekalnie w przychodniach, nawet supermarkety to doskonałe miejsca żeby proponować takie zajęcia. Rodzice powinni być informowani o miejscu, dacie i godzinie tych zajęć tak w bibliotece, jak i poza nią.

Szczególną uwagę należy zwrócić na rodziców, których język ojczysty jest inny niż kraju, w którym mieszkają. Ich dzieci będą dwujęzyczne lub będą mówiły językiem innym niż ich rodzice. Ważna jest pomoc tym rodzinom w zachowaniu ich języka i kultury a jednocześnie w integracji z nowym środowiskiem. Tam, gdzie nie ma ani książek ani bibliotekarzy, programy bazujące na słowie mówionym powinny być proponowane w innych miejscach.

Materiały i kryteria wyboru

Bibliotekarze powinni oferować zbiory i usługi wysokiej jakości, odpowiednie do wieku najmłodszych, bezpieczne dla dzieci, atrakcyjne, ciekawe i interesujące dla dorosłych nie zawierające treści rasistowskich i seksistowskich.

Szczególnie ważne dla tej kategorii wiekowej (dzieci do 3 roku życia) są książki z obrazkami, dlatego, że spełniają wszystkie warunki niezbędne do rozwoju dziecka i pozwalają na dobry, satysfakcjonujący kontakt między dzieckiem a dorosłym.

Książki dla najmłodszych mogą być wykonane z różnych rodzajów materiałów (np. do dotykania, głaskania). Ilustrowane książki zabawki zawierające elementy do dotykania, wachania i słuchania odgrywają ważną rolę w rozwoju czytania u dzieci niepełnosprawnych.

Dzieci niedowidzące obok zwykłych książek potrzebują książek z obrazkami wykonanych z materiału o ilustracjach w żywych, kontrastowych kolorach z tekstem w wersji Braille'a. Centralne biblioteki dla niewidomych powinny wypożyczać bibliotekom publicznym specjalne kolekcje książek zabawek i książek mówionych. Dla dzieci, których rodzice są niedowidzący powinny być książki zawierające na jednej stronie obrazek a na drugiej tekst w brajlu.

Biblioteki publiczne powinny udostępniać w środowiskach wielokulturowych zbiory dwujęzyczne i w różnych językach, a także dokumenty pokazujące zróżnicowanie ich wspólnoty. Książki mówione powinny być dostępne dla tych, którzy nie potrafią czytać w języku kraju, w którym mieszkają.

Biblioteki, które gromadzą zabawki do wypożyczenia lub korzystania na miejscu muszą szczególnie zadbać o ich bezpieczeństwo i czystość. Zabawki powinny spełniać normy bezpieczeństwa ustalone w danym kraju.

Zbiory bibliotek powinny zawierać materiały informacyjne i kształcące dla rodziców.

Lokal

Maluchy i ich opiekunowie powinni postrzegać bibliotekę jako miejsce dostępne, atrakcyjne, bezpieczne, niezmiennie. Nie powinno być żadnych barier uniemożliwiających dostęp jak np. pięter bez windy, zbyt ciężkich drzwi, miejsc niebezpiecznych dla maluchów, które raczkują lub zaczynają chodzić. Najlepiej, gdy maluchy mają swoje miejsce w części dla dzieci gdzie są zabawki edukacyjne, odpowiednie wyposażenie, dywany, czysta podłoga na której mogą się bawić, odpowiednio zaadaptowane łazienki z miejscami do przewijania. Użyteczne jest miejsce, w którym spokojnie można nakarmić niemowlaka piersią lub z butelki.

Trzeba przewidzieć miejsca siedzące także dla dorosłych. Całe wyposażenie ma sprzyjać kontaktom dzieci i ich opiekunów z innymi rodzinami.

Najważniejsze jest zagwarantowanie dzieciom bezpieczeństwa. Dobrym zwyczajem jest regularne sprawdzanie stanu bezpieczeństwa i redukcja do minimum ryzyka wypadku np. przez zabezpieczanie wystających kantów czy zatykanie kontaktów elektrycznych specjalnymi blokadami. Biblioteki gromadzące zabawki muszą pamiętać o tym, aby były one bezpieczne i czyste.

Dobre oświetlenie, jasne, kontrastowe kolory ułatwiają poruszanie się po bibliotece dzieciom i rodzicom słabowidzącym.

Współpraca

Wiele organizacji i stowarzyszeń lokalnych zajmuje się najmłodszymi. Tam, gdzie funkcjonują przychodnie zdrowia warto nawiązać współpracę z lekarzami, dentystami i innymi specjalistami żeby otrzymać informację o zapobieganiu chorobom, profilaktyce, o dostępie do świadczeń specjalistycznych. Żłobki i centra opieki mogą udostępniać dane o możliwościach korzystania z nich. Lokalne centra kultury mogą informować o zajęciach i programach dla małych dzieci. Inne informacje np. o nauczaniu domowym, religijnym, muzycznym itp. mogą być dostępne w formie biuletynu lub na tablicach ogłoszeń. Z drugiej strony biblioteki powinny zostawiać ulotki, kalendarze, znaczki i inne materiały promujące czytelnictwo w innych miejscach, z którymi współpracują.

Żeby nawiązać kontakt z dziećmi niepełnosprawnymi biblioteka może współpracować lokalnymi stowarzyszeniami lub grupami rodziców. Bibliotekarze mogą zapraszać je do odwiedzenia biblioteki i dyskutować jakie są ich potrzeby odnośnie usług i dokumentów.

Reklama

Bardzo ważny jest pozytywny obraz biblioteki dla dzieci, kreowany po to, aby rodzice i opiekunowie postrzegali placówkę jako miejsce spotkań z innymi dziećmi i rodzinami, miejsce pełne radości, oferujące różne dokumenty, programy i umiejętności.

Reklama wymaga z jednej strony sposobów najprostszych takich jak np. ogólnie dostępne ulotki z informacją o godzinach otwarcia i proponowanych zajęciach, aż po wyrafinowane metody marketingowe czy wykorzystanie stron WWW. Wszyscy, z którymi biblioteka współpracuje powinni otrzymywać materiały reklamowe. Ważne jest, aby materiały reklamowe były dobrej jakości, estetyczne i zawierały aktualne informacje. Ulotki informacyjne i afisze powinny być dostępne w językach, którymi posługują się mieszkańcy społeczności lokalnej.

Personel

Każda biblioteka powinna być kierowana przez wykwalifikowanego bibliotekarza. Biblioteki dla dzieci zarządzane przez profesjonalistów wymagają obecności wykształconych bibliotekarzy dziecięcych i specjalistów o różnych umiejętnościach zawodowych takich jak:

dobra znajomość poszczególnych faz rozwoju dziecka, jego potrzeb edukacyjnych, mechanizmów zapoznawania z książką i lekturą, doskonałej znajomości dobrych książek dla dzieci, kompetencji w oferowaniu jak najlepszego miejsca pod względem wyposażenia dla małych dzieci i tych, którzy się nimi opiekują.

Biblioteka powinna korzystać z pomocy bibliotekarza specjalizującego się w obsłudze niepełnosprawnych.

Personel powinien mieć kompetencje pozwalające na obsługę osób innych narodowości. Zróżnicowanie kulturowe środowiska lokalnego powinno znajdować swój wyraz także w pracy bibliotekarzy i wolontariuszy. Bibliotekarze powinni korzystać z bogactwa wielokulturowego rodzin zamieszkujących w pobliżu biblioteki.

Ważną rolę obok bibliotekarzy odgrywają wolontariusze. Odpowiednio przeszkoleni zwłaszcza w zakresie głośnego czytania lub opowiadania bajek, mogą prowadzić takie zajęcia w bibliotece lub poza nią.

Zarządzanie i rozwój

Bardzo ważne jest, aby kierownicy bibliotek dla dzieci uczestniczyli w pracach koncepcyjnych nad rozwojem całych bibliotek, tak, aby miejsce i ważność usług dla dzieci były dobrze zintegrowane z działalnością całej placówki i przewidziane w planach rozwoju. W celu poszerzenia i ulepszenia usług dla wszystkich grup wiekowych niezbędne jest systematyczne prowadzenie statystyki oraz wykorzystywanie informacji pochodzących z obserwacji lub z rozmów z użytkownikami¹. Pozwala to ocenić usługi już prowadzone i jest pomocne przy podejmowaniu decyzji w zakresie zarządzania i planowania nowych usług. Ważna jest praca nad stałym poszerzaniem kompetencji personelu jak i rozwojem usług dla publiczności.

Równocześnie ważne jest korzystanie ze statystyk lokalnych w celu zorientowania się w zróżnicowaniu kulturowym społeczności lokalnej nie objętej usługami przez bibliotekę.

Finansowanie

Finansowanie biblioteki należy do obowiązków samorządu lokalnego lub narodowego odpowiedzialnego za rozwój czytelnictwa lub odpowiednich organizacji pozarządowych, które są powołane do prowadzenia bezpłatnych bibliotek dla dzieci w każdej społeczności lokalnej. Środki na działalność dodatkową, jak np. specjalne programy zachęcające najmłodszych do lektury, które nie mogą być finansowane z budżetu lokalnego mogą pochodzić z innych źródeł.

CZEŚĆ TRZECIA

Sposoby oceny

W celu polepszenia pracy należy wykorzystać ten sposób jej oceny zaznaczając w każdej tabeli miesiąc i rok odpowiadający podjęciu danego działania lub projektu, na przykład, jeżeli w waszej bibliotece podjęto decyzję o wprowadzeniu usług dla najmłodszych w ubiegłym roku, proszę wpisać „2007”.

¹ Chodzi o informacje nieformalne, szeptane

Chcąc obsługiwać niemowlęta i dzieci do 3 roku życia, ich rodziców, rodziny, opiekunów i innych zajmujących się profesjonalnie najmłodszymi,

Każda biblioteka publiczna powinna

1. **dostarczyć** wysokiej jakości usługi dla dzieci, wspierać wczesne czytanie, czytanie w rodzinie i czytanie przez całe życie. Te usługi powinny być tak samo postrzegane i tak samo traktowane na równi z tymi dla dorosłych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

2. **włączyć** usługi dla NIEMOWLĄT (od urodzenia do 12 miesięcy) i dla MAŁYCH DZIECI (od 12 miesięcy do 3 lat) do misji i zadań biblioteki.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

3. **ułatwić** im zapisanie się i dostęp do usług oferowanych przez palcówkę.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

4. **analizować** oznaczenia w postaci dużych liter lub piktogramów ułatwiających samodzielne poruszanie się użytkowników po bibliotece

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

5. **wprowadzić** specjalnie wydzieloną przestrzeń przeznaczoną na zbiory dla NIEMOWLĄT i MAŁYCH DZIECI także w bibliobusach i w wypożyczanych zestawach książek.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

6. **ułatwić** dostęp do biblioteki wózkom, spacerówkom, wózkom inwalidzkim, osobom o kulach.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

7. **wybrać i zakupić** odpowiednie zbiory dla najmłodszych z myślą, że kiedyś zostaną czytelnikami.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

8. **stworzyć** przestrzeń przyjazną, wygodną i bezpieczną, zaadaptowaną do potrzeb najmłodszej publiczności.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

9. **oferować** wystarczającą liczbę różnorodnych źródeł odpowiednich do wieku takich jak: książki, zabawki, multimedia, odpowiednio zaadaptowane do wieku urządzenia techniczne.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

10. **dostarczyć** zbiory i usługi dostępne dla wszystkich, bez względu na ograniczenia poszczególnych osób.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

11. **utrzymywać** profesjonalny personel wystarczający do zapewnienia odpowiednich porad i prowadzenia zajęć.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

12. **być odpowiedzialnym** za programy ciągłej edukacji i doskonalenia zawodowego.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

13. **rozpoznawać** potrzeby czytelnicze i kulturalne użytkowników kupując niezbędne materiały i proponując odpowiednie zajęcia.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

14. **oferować** zajęcia i programy odpowiednie do wieku, w różnych dniach i godzinach dostosowując do czasu pracy użytkowników.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

15. **informować** o usługach biblioteki w różnych miejscach społeczności lokalnej, tak aby zwrócić uwagę każdego.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

16. **rozwijać** współpracę w środowisku z grupami i stowarzyszeniami lokalnymi w celu zapewnienia jak najlepszych usług dla najmłodszych członków społeczności lokalnej.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

17. **zapraszać** wykładowców, prelegentów do podejmowania i pogłębiania różnych tematów takich jak np. kompetencje rodzicielskie, przygotowanie do przedszkola itp.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

18. **stymulować** zainteresowanie rodziców i opiekunów tak, aby postrzegali bibliotekę jako oczywisty kierunek na drodze do czytania i zabawy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

19. **reklamować** na stronie WWW lub w inny sposób np. w mediach zalety biblioteki publicznej jako miejsca przyjaznego i bogatego w różne materiały. Należy pamiętać o różnych językach jakimi posługują się mieszkańcy wspólnoty lokalnej.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....	
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

20. **zachęcać** do nieformalnych spotkań i dyskusji, które budują zaufanie do samego siebie i mogą pomóc rodzicom i opiekunom rozwiązać ich problemy.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

21. **mobilizować się** do posiadania kompetentnego, odpowiedniego i pochodzącego z różnych kultur danej społeczności lokalnej personelu w celu lepszej obsługi potrzeb wielokulturowych.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

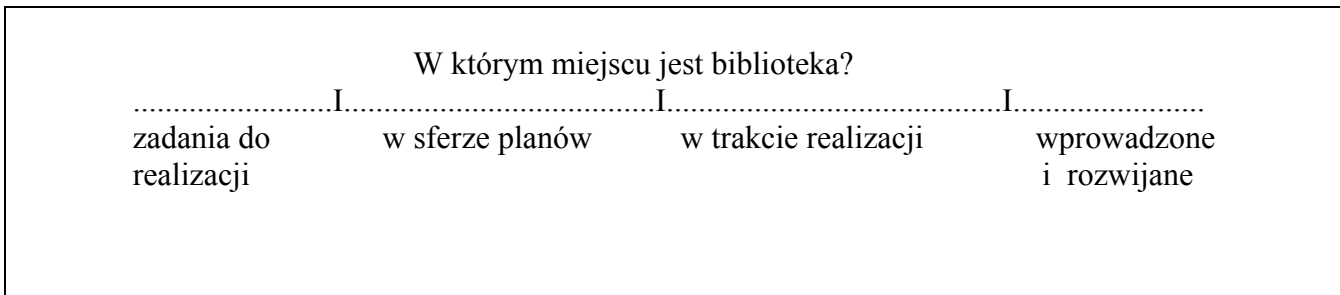
22. **wprowadzić** sposoby i kryteria oceny personelu żeby wskazywać na jego kompetencje i zapewnić stałe doksztalcanie się w celu zapewnienia jak najlepszych usług dla wszystkich.

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

23. **otrzymywać** finansowanie wystarczające aby dostęp do biblioteki publicznej był BEZPŁATNY

W którym miejscu jest biblioteka?			
.....I.....I.....I.....
zadania do realizacji	w sferze planów	w trakcie realizacji	wprowadzone i rozwijane

24. **być na bieżąco** z najlepszymi doświadczeniami światowymi, adaptować i wprowadzać nowe idee do biblioteki w celu polepszenia jej pracy.

CZĘŚĆ CZWARTA

Przykłady Praktyczne

Dwie sekcje **Amerykańskiego Stowarzyszenia Bibliotek (ALA)** – sekcja bibliotek publicznych i sekcja bibliotek dla dzieci - przygotowały dla rodziców i opiekunów serię warsztatów wykorzystujących przygotowane przez biblioteki publiczne materiały niezbędnych przy przygotowania rodziców do podjęcia przez nich roli krytycznego pedagoga, będącego pierwszym nauczycielem dziecka. Wykorzystując wyniki badań naukowych nad wczesnym rozwojem dziecka a zwłaszcza mózgu, podjęto działania pod nazwą *każde dziecko gotowe do czytania @ twoja biblioteka*. Celem programu jest pokazanie ważnej roli jaką ma do spełnienia jako partner biblioteka publiczna w edukacji dziecka. W wielu środowiskach biblioteka publiczna jest jednym z niewielu miejsc dostępnych dla rodziców, oferującym bezpłatne wypożyczenie książek, zabawki, zajęcia i przestrzeń gotowa na przyjęcie niemowlaków i małych dzieci.

www.ala.org/alsc

Biblioteki publiczne w Stanach Zjednoczonych współpracują z ich lokalnymi stacjami radiowymi w promocji programu *gotowy do nauki*. Inicjatywa, finansowana przez Amerykański Departament Edukacji, zachęca telewizję i inne programy do przygotowania do czytania dzieci od drugiego roku życia. Z projektem współpracują takie popularne programy telewizyjne jak *Between the lions* i *Sesame Street* (Ulica Sezamkowa). Nowe programy przewidziane na rok 2007 i 2008 włączają *World, World, Martha speaks* i *Electric Company*. Telewizja jest obecna w życiu wielu dzieci. Ta akcja wprowadza „jakość” w wybory proponowane małym dzieciom i ich rodzicom i opiekunom.

www.pbs.org/readtolearn

Biblioteka publiczna Medvescak (Zagrzeb, Chorwacja), proponuje dzieciom poniżej 3 roku życia doskonały wybór książek, codzienne wypożyczenie zabawek, zespół programów obejmujących wspólne zabawy organizowane pięć razy w tygodniu, opowiadanie bajek a dla rodziców książki popularnonaukowe, czasopisma, warsztaty i wykłady prowadzone przez psychologów, pedagogów, lekarzy itp. Biblioteka stara się włączyć rodziców we wszystkie zajęcia proponowane dzieciom. Ten specjalny program dla niemowląt i małych dzieci rozpoczęto w 1993 r.

www.knjizmed.hr

Sekcja bibliotek dziecięcych **Stowarzyszenia Bibliotek Chorwackich** przez trzy lata prowadziła projekt *Czytaj im od najmłodszych lat*. Bibliotekarze dziecięcy z bibliotek

miejskich odwiedzali żłobki, przychodnie zdrowia i rozmawiali z rodzicami i personelem. Wyjaśniali im istotę i niezbędność czytania od najmłodszych lat, pokazywali różne sposoby głośnego czytania a także wysokiej jakości książki obrazkowe dla najmłodszych. Informacje i materiały edukacyjne są dostępne także na stronie internetowej.

www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/

W Danii funkcjonuje program realizowany przez biblioteki publiczne wspólnie z **duńską biblioteką dla niewidomych** zatytułowany *bibliotek d'eventyrlige de Det (przygoda z biblioteką)*. Jego uczestnikami są dzieci niepełnosprawne i ich rodziny. Są oni zapraszani do bibliotek w celu zapoznania z usługami placówek, zbiorami i formami pracy jakie biblioteka im oferuje.

www.dbb.dk

Edukacja przyszłych czytelników to jeden z projektów **Państwowej Rosyjskiej Biblioteki Dziecięcej** prowadzony przez biblioteki dziecięce z Permu, Anadiru i innych miast. W trakcie cotygodniowych spotkań w bibliotece maluchy otrzymują, w formie zabawy, swoją pierwszą edukację literacką. Słuchają poezji i opowiadań a następnie rozmawiają. Tematy tych spotkań są bardzo różne np. *Jesień, Bracia i Siostry, Wiersze o zabawkach itp.* Autorzy programu wykorzystali przy jego opracowaniu idee L. Vigotskiego i F. Dalto. Opublikowali również artykuły w czasopiśmie rosyjskich w celu zachęcenia innych kolegów do podjęcia takich działań.

Dziecięce rysunki : wystawa obrazków namalowanych przez najmłodsze dzieci (6 miesięcy – 2 lata) w bibliotece lub w domu, została zorganizowana przez **Państwową Rosyjską Bibliotekę Dziecięcą** wspólnie z Międzynarodową Galerią Malarstwa Dziecięcego i Domem Dziecka nr 29. Niektórzy z młodych malarzy wykorzystywali w tym celu swoje dłonie, palce (być może i inne części ciała). Kombinacje kolorów, jakość ekspresji była tak duża, że wszyscy zwiedzający oglądali wystawę w skupieniu, myśląc, zanim przeczytali opis projektu, że zwiedzają wystawę współczesnych artystów profesjonalnych. Na wystawie zaprezentowano także fotografie „autorów” prac. Wszyscy autorzy prac prezentowanych na wystawie otrzymali dyplomy, na razie przekazane rodzicom, ale za kilka lat same dzieci dowiedzą się, że otrzymały już „pierwszą w życiu” nagrodę.

Wiele **bibliotek publicznych** w Katalonii, **Hiszpanii**, włączyło się w program *Urodzony żeby czytać* (Nascuts par llegir). Celem programu jest popieranie miłości do książki od najwcześniejszych miesięcy życia dziecka, tworzenie przyjaznych związków między dzieckiem i dorosłym a książką włączając w to wszystkich, którzy otaczają dziecko jak rodzice, pediatrzy, pielęgniarki, bibliotekarze, nauczyciele i inni dorośli, tworzenie dobrego kontaktu między książką i literaturą dziecięcą. Program był realizowany przez trzy lata (w latach 2005-2007) i objął wszystkie dzieci urodzone od 2005 r. w miastach biorących udział w programie pilotażowym.

www.nascutsperllegir.org

Biblioteki w Barcelonie (Hiszpania) organizują *kluby lektury dla nowych rodziców*. Chodzi o znalezienie dobrego momentu żeby nauczyć rodziców, którzy oczekują narodzin dziecka przyjemności czytania i dostarczyć im książek które mówią o tym jak być rodzicem. Jednocześnie chodzi o odkrycie przed nimi literatury dla najmłodszych, przypomnienie dziedzictwa zabaw słownych, wyliczanek, tradycyjnych piosenek. Te działania są prowadzone przez 3 biblioteki w Barcelonie.

Usługi na rzecz czytelnictwa najmłodszych (Servei de lectura a petits lectors) : wiele bibliotek z **sieci miejskiej prowincji Barcelona** (Katalonia, **Hiszpania**), ma dział przeznaczony wyłącznie dla najmłodszych. Proponowane są zbiory odpowiednie do wieku wybrane w celu rozwijania ich zainteresowania lekturą od najwcześniejszego wieku. W tych działach dziecku zawsze towarzyszy dorosły, który zajmuje się nim w czasie całej wizyty. Na stronie internetowej prezentowany jest interesujący wybór książek pozwalający lepiej zrozumieć problemy najmłodszych i pomoc w ich rozwiązywaniu.

www.diba.es/chilias/info/llistaguies.asp

www.diba.es/biblioteques/guia/serveis/llistaseveis.asp?servei=6

W większości **szwedzkich bibliotek publicznych** istnieje półka z książkami przeznaczonymi dla dzieci niepełnosprawnych. Jest nazywana *półka jabłuszko* ponieważ jest oznaczona obrazkiem jabłka. Można na niej znaleźć książki z piktogramami, wideo z językiem migowym dla dzieci niesłyszących, książki dotykowe dla dzieci niewidomych lub niedowidzących. Obrazkowe książki dotykowe są produkowane przez Szwedzką Bibliotekę Książek Mówionych i Braille'a (TPB). Kilka bibliotek wykorzystuje także *półkę jabłuszko* do zaprezentowania na niej zabawek edukacyjnych dla najmłodszych. Szwedzka Narodowa Rada do spraw Kultury opublikowała wytyczne dla bibliotek, które chcą rozwijać własne *półki jabłuszka*.

Od września 2004 r. **biblioteka Nørrebro**, jedna z bibliotek publicznych Kopenhagi (**Dania**) prowadzi projekt stymulacji językowej adresowany do dzieci i ich rodziców z dzielnic wielokulturowych miasta. Dzięki kontaktom osobistym i czterem wizytom w rodzinach między narodzinami dziecka a jego pójściem do szkoły, biblioteka promuje wspólną kulturę jako jeden z najlepszych środków rozwoju języka. Pierwszym z rezultatów projektu jest znaczący wzrost rodzin uczęszczających do biblioteki. To otwiera drogę do pracy większemu zespołowi ludzi, którzy mogą pracować nad rozwojem idei i nowymi metodami działania. W pierwszym roku projekt był finansowany z pomocą Library Board Development Fund. Niestety projekt *Biblioteksstyrelsen* został włączony do zwykłych działań biblioteki i finansowany z jej własnego budżetu z pomocą ministerstwa integracji.

www.sprogporten.dk

Boekenpret to program promocji czytelnictwa i rozwijania umiejętności językowych podjęty przez **biblioteki publiczne w Holandii**. Obejmuje rodziny (słabo wykształcone), holenderskie lub imigrantów, w których są dzieci między 0 a 6 lat. Współpraca lokalna obejmuje dziecięce przychodnie zdrowia, żłobki i ogródki dziecięce, przedszkola, szkoły podstawowe i biblioteki publiczne. Pracownicy tych instytucji są przeszkoleni przez bibliotekarzy w zakresie specjalnej metody nauki języka (Taallijn VVE). Zajęcia wykorzystujące specjalnie przygotowane pomoce proponowane są dla wszystkich kategorii wiekowych (0-2 lata, 2-4 lata, 4-6 lat) w tych instytucjach lub w domach. Kolekcje książek obrazkowych są pozostawione w żłobkach i przedszkolach. Także rodzice mogą nauczyć się systematycznego wypożyczania książek. Rodzice powoli są uczeni jak czytać dzieciom na głos, jak korzystać z książek z obrazkami, uczą się wyliczanek, zabaw przy użyciu dłoni itp. Te warsztaty (spotkania przy kawie) są organizowane przez bibliotekę i co miesiąc rodzice otrzymują nowe materiały jak np. niewielkie książki, pacynki, projekty.

www.boekenpret.nl

Program *Książka dla dziecka* jest prowadzony przez wszystkie **biblioteki publiczne** w Quebec (**Kanada**). Jego celem jest zachęcenie wszystkich rodziców nowonarodzonych dzieci do zapisania ich malucha do biblioteki. W chwili zapisu otrzymują oni w prezencie torbę

zawierającą książkę dla dziecka, porady jak czytać najmłodszym dzieciom i czasopismo przeznaczone dla młodych rodziców. Ten program odniósł ogromny sukces i pozwolił młodym rodzinom przyjść do biblioteki i poznać jej ofertę.

Rozwijany przez **Communication-Jeunesse** w Quebec (**Kanada**), program *Toup'tilitou* pobudza do czytania i pisania dzieci w wieku 0-5 lat. Celem programu są: zachęcić do zabawy i odkrycia; zachęcić do manipulowania książkami od chwili urodzin; stworzyć dobrą relację między dzieckiem a książką poprzez zabawę i stworzenie miejsca sprzyjającego lekturze. *Toup'tilitou* oferuje warsztaty na temat literatury dziecięcej i sztuki przedstawiania książek, omówienia książek nagrodzonych oraz zajęcia i godziny bajek w bibliotekach, na targach książek i podczas innych wydarzeń literackich.

Biblioteka publiczna w Hamilton (Ontario, **Kanada**) oferuje młodym rodzinom miejsce spotkań i liczne materiały. Biblioteczna przestrzeń do zabawy jest wyposażona w zabawki, które rozwijają wczesne czytelnictwo, sprawność motoryczną i poznawczą. Każda filia biblioteki ma dla rodziców zbiór książek z pedagogiki na temat rozwoju małego dziecka. W bibliotecznym programie zajęć przewidziano *godzinę bajek dla najmłodszych* od urodzenia. Inicjatywa – *każde dziecko gotowe do czytania @ w bibliotece*, rozwijana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Amerykańskich, jest włączona w program godziny baśni. Aby być blisko różnych gmin w Hamilton, biblioteka prezentuje wyliczanki, historyjki, piosenki grupom matek z dziećmi. Wszystkie nowe mamy są odwiedzane przez w szpitalu przez pielęgniarkę środowiskową. Z tej okazji kobiety otrzymują torbę z książkami *Czytaj dziecku*, informacje o rozwoju i zdrowiu dziecka oraz specjalne zaproszenie do lokalnej biblioteki gdzie mogą otrzymać bezpłatnie książkę po zapisaniu noworodka do biblioteki.

www.myhamilton.ca/myhamilton/LibraryServices/

Bookstart (**Wielka Brytania**) to pierwszy na świecie narodowy program oferujący książki dla najmłodszych, finansowany przez narodową organizację charytatywną *Booktrust*. *Bookstart* rozpoczęto w Wielkiej Brytanii w 1992 r. z 300 dziećmi. W 2001 r. objął on ponad milion najmłodszych „*Bookstart*” (raport 2003). Program polega na współpracy bibliotek publicznych, kuratoriów oświaty i przychodni zdrowia które rozdają bezpłatną torbę z książkami dla każdego dziecka oraz materiałami informacyjnymi dla rodziców i opiekunów a obejmuje przede wszystkim osoby izolowane społecznie. *Paczka Bookstart* jest zazwyczaj wręczana rodzinom podczas kontroli zdrowia u dziecka między 7 a 9 miesiącem. Paczka zawiera torbę w której znajdują się dwa przewodniki dla rodziców, książka z wyliczankami, rady dotyczące wspólnego czytania, lista dobrych książek dla malucha, informacje o bibliotekach razem z zaproszeniem do zapisania się do placówki i udziału w zajęciach takich jak np. godzina bajek...

W Anglii od 2006 r. dostępne są także dwie następne paczki : *Bookstart Plus* dla dzieci 18 miesięcznych i *Mój kuferek ze skarbami Bookstart* dla dzieci trzyletnich.

www.bookstart.co.uk

W publicznym centrum zdrowia w Junrang, w Seulu **Korea Południowa**, w kwietniu 2003 r. rozpoczęto modelowy projekt obejmujący 930 dzieci : *Kampania Bookstart*. *Kampania Bookstart* rozpoczęta została w 1992 r. w Wielkiej Brytanii następnie rozpowszechniona w ponad 10 krajach. W celu zaprezentowania programu Koreańczykom została powołana prywatna organizacja *Koreański Komitet Bookstart* a pracownicy Brytyjskiego i Japońskiego *Bookstart* zostali zaproszeni do podzielenia się swoimi doświadczeniami i obserwacjami. Od sierpnia 2004 r. wiele organizacji prywatnych i bibliotek publicznych włączyło się aktywnie

w kampanię *Bookstart*. Kampania objęła takie miejsca jak **Junrang-gu de Seoul, Yonsu-gu d'Inchon, Jung-gu de Seoul, de Sunchon, Seocho-gu de Seoul, Jechon, Sokcho itp. ????**

Kampanię *Bookstart* rozpoczęto w przychodniach zdrowia oferując dzieciom poniżej jednego roku życia książki z obrazkami. Bardzo szybko i aktywnie do programu dołączyły się lokalne biblioteki publiczne

Projekt warsztatów *Piękne babcine historie* (Seul, **Korea Południowa**) został zainicjowany i poprowadzony przez *Seulskie towarzystwo biblioteki dla dzieci i literatury* (SSCLL) wspierane finansowo przez grant na rzecz kobiet w mieście Seulu. Warsztaty rozpoczęto w 2004 r. Babcie uczyły na nich jak opowiadać, czytać na głos, śpiewać, mówić różne krótkie wierszyki i wyliczanki. Swoje umiejętności proponowały jako wolontariuszki w bibliotekach, szkołach, ogródkach dziecięcych, centrach edukacji. Babcie („starzy”) i wnuki („młodzi”) spotykali się wokół bajek, książek z obrazkami, różnych opowieści. Wspólnie się bawili i rozmawiali. Babcie zaprzyjaźniały się z dziećmi także podczas opowiadania bajek w bibliotekach. Wiele bibliotek prosiło „babcie” o współpracę w prowadzeniu różnych zajęć z dziećmi zwłaszcza przy opowiadaniu bajek.

Z inicjatywy **bibliotek Bærum (Norwegia)** rozpoczęto w 1991 r. *Projekt Centrów Zdrowia*. Jego intencją było dotarcie do rodziców oczekujących dziecka, rodziców małych dzieci, rodziców innych narodowości, młodzieży i kobiet w ciąży - wszystkich, którzy korzystają z usług przychodni zdrowia w Bærum z informacjami o wpływie książek na dziecko i rozwój języka. W 2002 r. biblioteki i przychodnie zdrowia podjęły decyzje o kontynuowaniu tej akcji w sposób systematyczny. Współpraca bibliotek i przychodni gwarantuje, że wszyscy, którzy mają dzieci w wieku 9-10 miesięcy otrzymują informację o bibliotece i jej usługach. Odbywa się to przy okazji bilansu zdrowia dzieci. Personel przychodni jest przyzwyczajony do rozdawania materiałów i broszur przygotowanych przez bibliotekę dla rodziców dzieci 9-10 miesięcznych oraz podczas bilansu 2 i 4 latków. Wyjaśniają, co biblioteka ma rodzicom do zaoferowania i przypominają o ważności czytania dzieciom.

Istnieje wiele różnych **Bibliobusów dla dzieci** na świecie, które oferują swoje usługi. Trzy z nich są szczególnie warte uwagi:

W **Soria Moria w Norwegii** bardzo kolorowa ciężarówka wyposażona w marionetki, duchy i krzesło dla bazarza odwiedza szkoły, domy kultury itp. Otrzymał nagrodę IFLA w 2005 r. Pełen temperamentu bibliotekarz, który go obsługuje opowiada historie o duchach sam będąc przebrany za ducha, tańczy taniec brzucha albo proponuje przedstawienia kukielkowe. To bardzo wyjątkowa usługa „poza murami”.

Netti Nysse z Tampere (Finlandia) to nowoczesny bibliobus składający się z dwóch samochodów. Obsługuje wszystkich ale ze specjalnym ukierunkowaniem na dzieci i nowe technologie. Oryginalnym pojazdem jest „bendi-bus” z tylnią częścią przeznaczoną dla dzieci.

Biblioteka publiczna w Birmingham (Wielka Brytania) ma bardzo popularny bibliobus przeznaczony dla dzieci. Mimo 15 lat eksploatacji w trudnych dzielnicach miasta jest on w bardzo dobrym stanie. Tak jak w przykładzie norweskim, jeden z bibliotekarzy ma dość żywiołowy temperament i bardzo dobry kontakt z czytelnikami. Bibliobus obsługuje szkoły, domy kultury, centra społeczne i specjalne wydarzenia w gminie. Ten bibliobus dwukrotnie wygrywał nagrody na spotkaniach bibliobusów Wielkiej Brytanii.

Kilku wydawców **Afrykańskich** włożyło wiele wysiłku w pokonywanie braków materiałów odpowiednich do lektury dla niemowląt i małych dzieci w bibliotekach publicznych. Na przykład Nowe Wydawnictwo z **Wybrzeża Kości Słoniowej** i Ruisseaux d’Afrique z

Beninu wydali wiele tytułów książek dla najmłodszych. Najoryginalniejszą ideą jest jednak „*pagnes-livres*” . Są to książki z materiału tworzone i drukowane w **Mali**, można je znaleźć w **malijskich bibliotekach publicznych**. Mogą być „czytane” i dotykane przez maluchy. Po książce zawierającej w porządku alfabetycznym imiona występujące w Mali (chodzi o rodzaj abecadnika) i innej książce ilustrującej słowa w języku Bamanan (wydanej przez CEBA), stowarzyszenie *Malira* niedawno wydało trzecią książkę z materiału „1, 2, 3” to książka do nauki liczenia pokazująca warzywa i ich nazwy w czterech językach malijskich. Książka była także sprzedawana we Francji a dochód ze sprzedaży zasilił konto dwóch bibliotek miejskich w regionie Timbuktu.

www.malira.org

Biblioteka Publiczna Urayasu na przedmieściu Tokio, **Japonia** proponuje program „Bawmy się w wyliczanki razem z dziećmi dla najmłodszych w wieku 6-14 miesięcy, nieco starszych ponad 15 miesięcy i ich rodziców. Raz w miesiącu zaprasza na spotkania takie jak głośne czytanie książek z obrazkami i wyliczanek. Bibliotekarze z takim samym programem odwiedzają centra opieki dziennej i żłobki miejskie. *Program Bookstart* jest proponowany raz w miesiącu pięciomiesięcznym dzieciom i ich rodzicom w miejscach dla nich odpowiednich. Odbywa się we współpracy z miastem Urayasu. Biblioteka publiczna w Urayasu, która prowadzi wysoko oceniane usługi dla dzieci proponuje także inny program nazywany *Książki obrazkowe dla rodziców i dzieci*.

W Japonii istnieje 1 840 gmin zaś *Program Bookstart* prowadzony jest w 597. W wielu gminach bibliotekarze odwiedzają przychodnie zdrowia, żeby podczas kontroli zdrowia u dziecka dać w prezencie książki z obrazkami. Natomiast w Urayasu to zadanie wypełnia biblioteka publiczna. Zazwyczaj te wszystkie działania biblioteki podejmują we współpracy z grupami wolontariuszy, natomiast w Urayasu zajmują się tym wyłącznie bibliotekarze.

Centralna Biblioteka Prefektury Osaka to druga największa prefektura **Japonii** po Tokio. Prowadzi program nazywany „*Kołyska z bajkami*” dla wcześniej zapisanych około 15 rodzin z dziećmi w wieku 5-12 miesięcy oraz 12-27 miesięcy. Spotkania odbywają się dwa razy w miesiącu przez trzy miesiące i obejmują gry, zabawy, wyliczanki, głośne czytanie. Inny program nazywany *Dandelion (dmuchawiec) – miejsce zabaw rodziców i dzieci* odbywa się dwa razy w miesiącu dla dzieci do 2 lat i ich rodziców i oferuje im zajęcia z książkami obrazkowymi, zabawy paluszkowe, wyliczanki, zabawy w rymowanie. Tu też potrzebne jest wcześniejsze zgłoszenie. Odpowiednio przeszkoleni wolontariusze rekrutujący się z personelu opiekuńczego we współpracy z bibliotekarzami uczą rodziców jak porozumiewać się z dziećmi wykorzystując książki, wyliczanki, wierszyki. W Japonii usługi biblioteczne dla niemowląt i małych dzieci zostały zapoczątkowane w latach 80. w *healthcare libraries* a obecnie przeżywają rozwój związany z wprowadzeniem w 2000 r. programu *Bookstart*, Narodowym Rokiem Czytelnictwa Dzieci i uchwaleniem w 2001 r. *Prawa Promocji Czytelnictwa Dzieci*.

Bebeteca to **kubańskie** określenie działań bibliotek publicznych, które od dziesięciu lat rozwijają nowe przestrzenie i usługi dla dzieci i ich rodzin. Najważniejsze aby rodzice uwierzyli, że w każdym małym dziecku tkwi określony potencjał kreatywności (aktywności) . Prezentując aktywizujące zajęcia bibliotekarze pomagają rodzicom zrozumieć jak ważna jest ekspresja artystyczna w rozwoju dziecka i jak użyteczne są zajęcia twórcze takie jak. Np. godzina bajek, gry (zabawy) w udawanie i używanie materiałów plastycznych. Bibliotekarze pokazują rodzicom jak wybierać dobre książki, jak głośno czytać aby pomóc dzieciom zostać czytelnikami.

Źródło: *Bebeteca* programa nacional lectura Cuba

Maluchy kochają książki to program prowadzony przez **bibliotekę publiczną w Würzburgu, Niemcy**. Raz w tygodniu matki ze swoimi dziećmi przychodzą do biblioteki aby wziąć udział w zajęciach. Bibliotekarze proponują bajki, zabawy i piosenki dla dzieci poniżej trzech lat.
www.stadtbuecherei-wuerzburg.de

Bibliotekarze dziecięcy z Paryża (Francja) razem z artystą Alix Romero stworzyli *L'arbre à histoires* (drzewo opowieści). Jest to drewniana makieta drzewa o wysokości 1,5 m. Dołączone zostało 10 plastikowych pudełek w kształcie domków. Każde pudełko zawiera dekorację, bohaterów i przedmioty odpowiadające jednej bajce dla najmłodszych dzieci. Figurki bohaterów i przedmioty można wyjmować z pudełka i nimi manipulować. Wśród autorów i prezentowanych bajek można znaleźć: Helen Oxenbury, John Burningham, Mary Wabbes, Michel Gay, *Złotowłosa i trzy niedźwiedzie* itp. Najpierw bibliotekarz czyta bajkę dzieciom w wieku 1-3 lat i ich rodzicom, cały czas pokazując ilustracje i figurki. Dzieci są zawsze zafascynowane widząc ilustracje które ożyły. Po wysłuchaniu bajki każde dziecko może manipulować książką (każde otrzymuje do ręki egzemplarz), różnymi figurkami i przedmiotami. Zazwyczaj, na koniec spotkania to książka jest tym przedmiotem, który przyciąga całą ich uwagę. To dobre wprowadzenie w świat książek i bajek dla tych dzieci i dorosłych, którzy nie są do tego przyzwyczajeni.

Funkcjonujący od 2007 r. program *Dziecięca Biblioteka 2.0* to nowa inicjatywa **biblioteki duńskiej** w Flensburgu (**Niemcy**). Została zainspirowana dyskusjami na posiedzeniu Stałego Komitetu Sekcji Bibliotek dla dzieci IFLA. Dwugodzinne spotkania odbywają się w każdą środę. W Niemczech, gdzie powstała ta biblioteka, matki pozostają w domu do 3 lat aby opiekować się dziećmi. Tak więc istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na miejsca, w których mogłyby się one spotkać podzielić się doświadczeniami i wymienić informacje. Wyposażenie jest takie same jak podczas innych bibliotecznych zajęć za wyjątkiem dodanego wózka pełnego zabawek dla maluchów i przeznaczonego dla nich grubego dywanu. Przewidziana jest kawa dla dorosłych i sok owocowy dla dzieci. Program spotkania zawiera krótką prezentację prostych piosenek, zabaw, płyt z muzyką dla dzieci, albo przedstawienie dobrych edukacyjnych stron WWW, czasopism i nowości książkowych dla dorosłych a także propozycje rodzinnego spędzenia wolnego czasu. Blog internetowy służy jako miejsce informacji i kontaktów po każdym spotkaniu. Każde spotkanie może być łączone z innymi w celu dłuższej prezentacji na przykład podczas spotkań rodziców w przedszkolach.
www.babybiblioteket.bolgsport.com

„Polubić czytanie dzięki prezentowi jakim jest dorosły czytający bajki” – to cel **narodowego projektu włoskiego** *Nati par Leggere* prowadzonego od 1999 r. przez Stowarzyszenie Kulturalne Pediatrów, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Włoskich i Centrum Zdrowia Dziecka. Celem projektu jest promocja i zachęcanie do wczesnego czytania poprzez czytanie na głos i wspólne czytanie w rodzinie od pierwszego roku życia dziecka. Jest to środek do kształtowania się u dziecka dobrego samopoczucia, zachęta do rozwoju języka i tworzenie więzi między rodzicami a dzieckiem. Pediatrzy z publicznych przychodni zdrowia są przygotowani (przeszkoleni) do dawania, podczas wizyt przewidzianych dla dzieci w wieku od 6 miesięcy do 6 lat, porad rodzicom dotyczących ważności czytania a głos. Jeśli to możliwe, podczas każdej wizyty dziecko otrzymuje nową książkę, a rodzice są zapraszani do odwiedzenia biblioteki. Wiele bibliotek w całym kraju rozwija swoje usługi, zbiory książek i zajęcia przeznaczone dla dzieci i ich rodziców, wspierając te pierwsze doświadczenia lekturowe i edukacyjne poprzez różne zajęcia. *Manifest o pierwszej książce* wydany w Brescيا

świadczy o ważności głośnego czytania i korzystania z książek przystosowanych do potrzeb dzieci.

www.provincia.brescia.it/biblioteche/bibliografiempl/primo_libro.pdf

www.natiperleggere.it

Program *Bookstart* w **bibliotece publicznej w Brilon, Niemcy** rozpoczął się w styczniu 2006 r. We współpracy z lokalnym szpitalem i lekarzami pediatrami każda mama otrzymuje w prezencie dwie paczki książek i *Szczeble lektury w rozwoju dziecka* inspirujące, zachęcające i dodające odwagi w celu polubienia czytania. Pierwsza paczka jest wręczana przez pielęgniarkę w szpitalu wkrótce po narodzinach dziecka, druga przez lekarza pediatrę gdy dziecko ma dwa lata. *Szczeble lektury* są wykorzystywane przez ponad 150 gmin w Niemczech, promują ideę wczesnego kontaktu z książką. Jest to plastikowa sztywna miarka dla dzieci do 10 lat. Jest zawieszana w miejscach publicznych: poczekalniach lekarskich, u logopedów, w przedszkolach, szkołach podstawowych i bibliotekach publicznych. Wraz z wiekiem dziecka *Szczeble* są wypełniane podstawowymi informacjami o sposobach w jakich rodzice mogą wcześniej pomóc swojemu dziecku w nauce czytania. Uzupełnieniem jest mała książka z propozycjami lektury.

www.leselatte.de

www.buecherbabys.de

www.stadtbibliothek-brilon.de

Publiczne biblioteki amerykańskie oferują rodzicom dział poświęcony lekturom rodzinnym wraz ze zbiorem książek, które mają im pomóc w nowej roli i wyjaśnić etapy rozwoju noworodka. Zbiory dodatkowo zawierają poradniki jak odnaleźć się w nowej sytuacji, jak radzić sobie ze stresem związanym z pojawieniem się małego dziecka w rodzinie. Obecność wygodnych miejsc do siedzenia pozwala na chwilę odpoczynku, przejrzenie czasopism dla rodziców, obejrzenie programu zajęć, znalezienie godzin otwarcia przychodni zdrowia, rozmowę z innymi rodzicami lub opiekunami dzieci w tym samym wieku lub po prostu nakarmienie dziecka piersią lub z butelki. Te przyjazne miejsca pokazują rodzicom i opiekunom zainteresowanie ze strony każdej gminy dobrym samopoczuciem każdego dziecka.

Tłumaczenie na język polski Grażyna Lewandowicz-Nosal